

Bisdom Rotterdam

HET MYSTERIE VAN HET GOEDDOEN

Inleiding bijeenkomst Mara / KSA/GCW / Bisdom Rotterdam
Rotterdam, 6 februari 2012

In de film *Harry Potter en de Steen der Wijzen* is alles in het begin heel gewoon, tot Harrie samen met de broertjes Wemel en Hermelien en veel andere kinderen door een soort verborgen kier of spleet in de muur van het station op perron 9 $\frac{3}{4}$ terecht komen. Vanaf dat moment lijkt alles aanvankelijk nog wel heel gewoon, maar al snel blijkt dat ze zich in een heel mysterieuze wereld bevinden, waarin ze langzaam worden ingevoerd en dingen leren die ze nooit gedacht hadden. In die mysterieuze werkelijkheid blijken zij dingen te kunnen doen waar zij nooit gedacht hadden dat dat zou kunnen – behalve in een sprookje.

Zoiets gebeurt er nu ook, in deze bijeenkomst, als we samen kennis maken met het Mysterie van het Goeddoen. Eerst is alles nog heel gewoon en bekend, niet verwonderlijk. Maar dan gaan we als het ware door een kier of scheur of een breuk in de alledaagse werkelijkheid heen, en verkennen we het geheim van wat we eigenlijk doen als we heel simpelweg proberen iets goeds te doen voor een ander. Het is zoals de beroemde zanger Leonard Cohen in een van zijn songs zingt: “There is a crack of light in everything”, in alles zit een barst van licht. Ook in diaconaal werk – zo noemen we in kerkelijk kring het goeddoen aan mensen in nood – zit zo’n barst of scheur of breuk waardoor mysterieus licht schijnt. Door die barst heen neem ik u mee op ontdekkingsstocht naar het mysterie van het goeddoen (en hierbij heb ik het werk van vrijwilligers voor ogen).

1. Goed doen – dat doe je toch gewoon?

Wanneer is ons ‘goeddoen’ goed? Dat is duidelijk: als we iets doen dat goed is voor een ander. Wanneer doe je iets goeds voor een ander? Nou heel gewoon: als je voor die ander iets doet waar hij of zij behoefte aan heeft, bv. geld geven of verplegen of schoonmaken of oppassen.... ik doe iets goeds voor de ander als ik iets voor hem of haar doe dat nuttig is voor die persoon. Niks geheimzinnigs aan.

Er valt nog wel wat meer over te zeggen, maar ook dat is helemaal niet mysterieus: goed doen doet namelijk niet alleen die andere persoon, maar ook de samenleving goed. Dat stond pas nog in een onderzoeksrapport waarover in Dagblad Trouw van 19 mei 2011 werd bericht: “Vrijwilligers vangen de bezuinigingen op”. Mooi toch? Niks geheimzinnigs aan: mensen in de samenleving hebben een grote hoeveelheid noden en behoeften, de overheid kan dat nu eenmaal niet allemaal verhelpen, en dus moeten burgers dat zelf, onbetaald, doen: voor hun medemensen zorgen. Daarmee wordt tegelijk gezorgd voor onderling contact, sociale cohesie; zo worden sociaal plichtsbef en verantwoordelijkheidszin bevorderd en geeft men iets terug aan de samenleving van wat men zelf gekregen heeft. Heel simpel eigenlijk allemaal, zo klaar als een klontje: goeddoen is goed als het goed is voor de ander en voor de samenleving, geen speld tussen te krijgen - en dat doe je gewoon. Makkie, toch?

2. Toch niet helemaal gewoon

In de verhalen van Harry Potter vindt er ergens aan het begin, als alles nog heel gewoon is, een soort verstoring, een doorbreking van de alledaagse gang van zaken plaats: er wordt bv. een brief bezorgd die Harry de wenkbrauwen doet fronsen en zich doet afvragen wat dat te betekenen heeft. Zoiets gebeurt nu ook als we even nadenken over wat we zojuist vernamen over goeddoen – we stellen ons een paar vragen.

Als goeddoen simpelweg goed is als het de ander van nut is, hoe zit het dan als we eigenlijk niks ‘nuttigs’ meer voor de ander kunnen doen? Als we de pijn niet kunnen wegnemen, als we het verlies niet kunnen verhelpen, als geld geven niet baat, als we niet kunnen zeggen ‘doe dit’ of ‘laat dat’, als er geen ‘oplossing’ is – wat dan? Houdt het goeddoen dan op? Is de conclusie dan: gewoon ophouden met goeddoen omdat er toch niets meer aan te doen is?

En trouwens: dat rapport over vrijwilligers die de bezuinigingen opvangen had het met name over de nieuwe bezuinigingen op de thuiszorg en bevatte een waarschuwing: die nieuwe bezuinigingen moeten de gemeenten juist niet op vrijwilligers afwentelen, want dan gaat het niet goed! Dan wordt de klus te zwaar voor de vrijwilligers, krijgen zij niet de ondersteuning en begeleiding die zij nodig hebben – en dat is niet goed voor de vrijwilligers. Het werk moet wel prettig, plezierig, aantrekkelijk blijven voor de vrijwilliger – het moet ook de vrijwilliger goed doen! Maar wat betekent dat: het moet de vrijwilliger goed doen? Betekent dit dat goeddoen goed is zolang de vrijwilliger zelf het ‘leuk’ vindt? Maar als nu de persoon met wie ik me als vrijwilliger inlaat niet zo’n gemakkelijk toegankelijk personage blijkt te zijn, als ik mezelf onthand en ongemakkelijk voel, als de ander zich eigenlijk weinig dankbaar toont, als mijn goeddoen minder makkelijk gaat dan ik me had voorgesteld – kan ik er dan gewoon een punt achter zetten en zeggen: “het spijt me, ik heb er gewoon geen zin meer in; ieder voor zich en de economie of God of zo voor ons allen”?

Wanneer is ons goeddoen goed? Deze vraag is blijkbaar minder simpel dan we aanvankelijk dachten. Als we wat minder aan de oppervlakte van de alledaagse vanzelfsprekendheid blijven gaat de gewone werkelijkheid een barst vertonen – there is a crack of light in everything. Door die barst, die scheur heen krijgen we toegang tot ons ‘perron 9 ¾’, tot het Mysterie van het goeddoen.

3. Op weg naar het Mysterie van het goeddoen

Wanneer is ons goeddoen goed? De eerder gegeven antwoorden zijn onvoldoende, oppervlakkig. We moeten verder zoeken. De weg is ons min of meer geweest: het heeft te maken met wat goed is voor de ander, wat goed is voor onszelf, wat goed is voor de samenleving. Maar hoe precies? Dat weten we niet. Het vergaat ons ongeveer zoals rechercheurs, Kurt Wallander bv., in thrillers soms verzuchten als hun eerste naspeuringen niet het gewenste resultaat opleveren: “We moeten verder zoeken. We weten niet wat we zoeken, maar als we het vinden zullen we weten wat we zochten”. En dus gaan ze na wat ze bij nader toezien en toehoren kunnen ontdekken. Zo doen wij dat nu ook: ik leg mijn oor te luisteren bij wat mensen over het ‘goede’ van goeddoen vertellen. Ik geef u een paar verhalen door.

Een verhaal uit Logeerhuis de Buren.

Bij mijn huisbezoek trof ik een oudere dame aan die blij was mij te zien. Zij vertelde mij dat ze heel de week nog niemand gesproken had. Het was donderdag! Ging met mevrouw in gesprek en deed zoals gewoonlijk de intake. Daarna vertelde ik haar over het reilen en zeilen van het logeerhuis. Ik vertelde dat er op vaste tijden vrijwilligers aanwezig zijn. Waarop mevrouw antwoordde: “O, wat heerlijk. Dan heb ik aandacht”.

Wat maakt goeddoen goed? Aandacht, zodanige aandacht dat iemand ervaren kan: ik word gezien, ik ben in tel, ik doe ertoe, ik besta, – al is het maar voor deze éne persoon. Iemand

geeft om mij, is om mij bekommerd, ziet mij als persoon en niet zomaar slechts als een probleemgeval dat opgelost moet worden.... Dit is mijns inziens een aspect van het mysterie van het goeddoen: onder alles wat we praktisch eventueel kunnen ‘doen’ zit als fundament dat alles draagt en richting geeft: betrouwbare, oprecht betrokken, liefdevolle aandacht. Vrijwilligerswerk dat van deze grondslag is losgeraakt wordt oppervlakkig, karig.....

Een verhaal van twee mensen die als mentor ‘maatje’ zijn en daarover op de website www.mentorschap.nl hun verhaal vertellen.

De een is mentor van een zeer ernstig verstandelijk gehandicapte jongen. Hij komt uit Somalië, is opgenomen in een instelling, heeft hier geen familie die zijn belangen behartigt. “Niemand die onafhankelijk naar hem kijkt, naar zijn mogelijkheden, wensen en behoeftes. Samen met de begeleiders van de instelling waar hij nu woont, gaan we voor een goede zorg voor deze jongen. Zijn begeleiders kijken naar hem vanuit de visie van hun instelling en met de mogelijkheden die hun instelling biedt. Ik kijk naar hem zoals hij is, onafhankelijk en met veel liefde”.

De ander heeft een cliënte met een psychische aandoening. “Ze wil eigenlijk geen contact en stuurt me na 10 minuten weg. Ik kan dan wel denken: ‘Ik heb er niets aan’, maar ik doe het niet voor de gezelligheid, ik vind het heel triest als iemand zo eenzaam is en niet meer weet hoe contacten te leggen. Er komt een moment dat ze toenadering zoekt, en daar doe ik het voor. (...) Je moet niets terug verwachten. Maar die keren dat ik contact heb geeft het me heel veel voldoening”.

Wat maakt goeddoen goed? De ander kunnen zien ‘met veel liefde’. En dat om niet, zonder een directe wederdienst – bv. in de vorm van blijken van dankbaarheid – te verwachten; je kunnen verheugen in en dankbaar zijn voor de verborgen vreugde van de ander – hoe spaarzaam en schuchter die ook is, hoezeer wellicht ook slechts in een stil verlangen of achter afweer verborgen.

4. Het Mysterie van het Goeddoen: erediens

Wanneer is goeddoen goed? Als mensen hun behoefte aan genegenheid, liefdevolle aandacht mogen delen, als mensen met elkaar kunnen verkeren als goede burens, als ’n vriend of vriendin, als ’n zus of broer... Liefde is het geheim van het goeddoen. Dat is niet vanzelfsprekend, maar wel wat ieder van ons, in welke omstandigheid dan ook, verlangt. Het is ook geen makkie, maar wel mogelijk en het is ook nodig.

Als ik de ander probeer goed te doen op een betrokken, aandachtige, liefdevolle manier doe ik drie dingen tegelijk.

Ik eer die ander in haar of zijn meest elementaire, fundamentele beminnesswaardigheid – ik dien de eer van de ander als beminnesswaard zoals ik dat voor mijzelf zou wensen.

Ik houd mijzelf in ere als mens die tot betrouwbare, aandachtige, liefdevolle betrokkenheid op medemensen in staat is – als een wezen dat op liefde is afgestemd.

En ik breng eer aan de bron, de oorsprong, de dragende grond van al ons goeddoen, want in mijn goeddoen ervaar ik dat het goede niet zomaar in mijn macht ligt, niet iets is wat ik zomaar kan maken – mijn vermogen om lief te hebben heb ik ontvangen, is een gift die mij is toevertrouwd om doorgegeven te worden.

5. Hoe kan diaconaal werk bevorderd worden binnen en buiten de kerk?

In de Harry Potter films zie je hoe de leerlingen van Zweinstein langzaam en ook wel moeizaam leren hoe zich te bewegen in de mysterieuze wereld waarin zij verkeren. Niet allen hebben dezelfde talenten en dus ontwikkelt de een meer déze en de andere meer díe bekwaamheid. Maar allen worden ze aangesproken op hun vermogen verder te kijken dan hun neus lang is en te vertrouwen op hun capaciteiten.

Zo is het ook wanneer het gaat om het bevorderen van het diaconaal werk binnen en buiten de kerk. Niet allen hebben dezelfde talenten, begaafdheden en voorkeuren verschillen. Maar allen kunnen worden aangesproken op hun vermogen iets te doen dat deugd doet, nl.:

- a) iets nuttigs doen voor een ander
- b) bijdragen aan een menselijke samenleving
- c) proberen zo samen te leven dat het alle betrokkenen deugd doet
- d) en zo vreugde beleven aan onderlinge menselijke betrokkenheid

Diaconaal werk bevorderen hoeft er dus niet beperkt toe te blijven dat mensen wordt gezegd: “Je kunt wat nuttigs doen” of / en daarbij: “Het is leuk, je hebt er zelf ook nog wat aan: sociale contacten, prettige tijdbesteding, eventueel zelfs studiepunten.....”

Diaconaal werk bevorderen kan (en moet volgens mij) ook inhouden dat we duidelijk maken: goeddoen is werkelijk goed: het is goed voor de ander en goed voor jezelf en goed voor de samenleving – er valt eer mee te behalen, het is echt een ‘erezaak’.

Buiten de kerk kun je dat zo zeggen: wie goed doet goed ontmoet. Er zijn wel (veel) mensen die daar schamper of sceptisch over doen, maar er zijn er minstens evenveel (in ieder geval in het geheimzinnige vrijwilligerswerklân) die het beamen: ja, het doet mij werkelijk goed. In de kerk zeg ik dan: wie goed doet God ontmoet. Ook deze uitspraak is niet onomstreden, want volgens velen moet je eerst ‘geloven’ voordat je God kunt ontmoeten. Maar ik houd toch maar vol wat sedert eeuwen in de kerk vol geloof en hoop gezongen wordt: “Waar liefde is en genegenheid, daar is God”. Wil je dus God zoeken? Eer en dien hem dan in de mensen die je als naasten gegeven zijn – zo vind je vervuld en vervullend leven.

Henk Meeuws